Tuomioistuinvirasto
Domstolsverket

Lausunto
18.2.2026
TIV/98/2026

Eduskunta
Lakivaliokunta

Asiantuntijakuuleminen ja kirjallinen asiantuntijalausunto: K 20/2025 vp Hallituksen kertomuksesta kielilainsäädännön soveltamisesta 2025

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt Tuomioistuinvirastolta kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen kertomuksesta kielilainsäädännön soveltamisesta 2025. Kirjallisen ja suullisen kuulemisen teemana on ilmoitettu kielellisten oikeuksien toteutuminen oikeuslaitoksessa.

Tuomioistuinten keskushallintoviranomaisena Tuomioistuinvirasto antaa lausunnon laissa säädettyjen perustehtäviensä mukaisesti. Tuomioistuinvirasto voi lakisääteisten tehtäviensä kautta tukea tuomioistuimissa tapahtuvien kielellisten oikeuksien toteutumista muun ohessa huolehtimalla tuomioistuinten tietojärjestelmien ylläpidosta ja kehittämisestä, huolehtimalla koulutuksen järjestämisestä tuomareille ja tuomioistuinten muulle henkilöstölle, päättää tuomioistuinten virkoihin ja virkajärjestelyihin liittyvistä asioista sekä hoitaa tuomioistuinten palveluksessa olevia koskevia palvelussuhdeasioita siltä osin kuin ne eivät kuulu tuomioistuimelle tai muulle viranomaiselle sekä tukemalla tuomioistuimia niiden viestinnässä ja edelleen osallistumalla tuomioistuinlaitoksen toiminnan yleiseen kehittämiseen.

Ruotsinkielisten palveluiden saatavuus oikeuslaitoksessa

Tuomioistuinten ruotsinkielisen palvelun kehittämishankkeen vastauksissa on hallituksen kertomuksessa todetusti katsottu käräjäoikeuksien rakenneuudistuksella olleen ruotsinkielistä toimintaa heikentäviä vaikutuksia. Kielteisiä vaikutuksia oli havaittu liittyen kaksikielisten henkilöiden rekrytoimiseen, ruotsin kielen käyttämiseen tuomioistuimissa, henkilöstön kielitaitoon sekä asiakkaiden tietoon ruotsinkielisten palveluiden saatavuudesta. Tuomioistuinvirasto toteaa, että kyselyssä esiin nousseita havaintoja on pyritty hyödyntämään tuomioistuimille tarjottavan koulutuksen suunnittelussa sekä tuomioistuinlaitoksen toiminnan kehittämisessä.

Tuomarinkoulutuslautakunnan tilastojen perusteella ruotsinkielisten juristien riittävyys on ollut käräjänotaarien kielivirkojen täyttämisen näkökulmasta haaste jo pidemmän aikaa suurimpien kaupunkien ulkopuolella (Pohjanmaan ja Ahvenanmaan käräjänotaarien kielivirat). Ruotsinkielisten käräjänotaaripaikkojen hakijamäärät ovat viimeisen neljän vuoden aikana vaihdelleet 22–30 hakijan välillä (2022: 30 hakijaa, 2023: 23 hakijaa, 2024: 28 hakijaa ja 2025 22 hakijaa). Tuomarinkoulutuslautakunta on kiinnittänyt hakemusprosessissa huomiota siihen, että ruotsinkieliset hakijat hakevat usein sekä suomen- että ruotsinkielisiä käräjänotaarinvirkoja, mikä asettaa oman haasteensa tarvittavan kielitaidon omaavan henkilökunnan saamiselle kaksikielisiin tuomioistuimiin.

Tuomarinkoulutuslautakunta on vahvistanut koulutussuunnitelmassaan, että julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain 2 §:n mukaisesta koulutuksesta on huolehdittava järjestämällä koulutusta tuomioistuinlinjoittain (erilainen sanasto) sekä lisäksi asiakaspalvelutilanteisiin painotetusti. Tuomioistuinviraston osaamisen kehittämisen ryhmä vastaa näiden uusien koulutusten organisoimisesta sekä koulutustoiminnan järjestämisestä. Tuomioistuimien henkilöstölle järjestettävät koulutukset suunnitellaan yhteistyössä tuomarinkoulutuslautakunnan, Tuomioistuinviraston sekä tuomioistuinten kanssa.

Tuomioistuinviraston toteuttamaa koulutustarjontaa täydentää hallintotuomioistuinten koulutustyöryhmä, joka seuraa hallintotuomioistuimissa järjestettävää sisäistä koulutusta ja Tuomioistuinviraston osaamisen kehittämisen ryhmän toimesta järjestettävää koulutusta ja ottaa saatavilla olevan koulutustarjonnan huomioon koulutusta suunnitellessaan. Koulutustyöryhmä järjesti 3.11.2025 kielellisiä oikeuksia koskevan koulutustilaisuuden, johon osallistui koulutustyöryhmän vuoden 2025 vuosikertomuksen mukaan yhteensä 267 henkilöä (paikan päällä 32 ja etäyhteydellä 235 henkilöä) hallinto-oikeuksista, vakuutusoikeudesta, markkinaoikeudesta ja korkeimmasta hallinto-oikeudesta.

Tuomioistuinten ruotsinkielisten palveluiden kehittämishankkeen yhteydessä perustettu kaksikielisten tuomioistuinten verkoston puheenjohtaja ja sihteeri työstävät parhaillaan verkoston toiminnansuunnitelmaa. Verkoston ensimmäinen kokous on suunniteltu pidettävän kevään 2026 aikana.

Ruotsiksi käsiteltyjen rikosasioiden osuus käräjäoikeuksissa on hyvin pieni ruotsinkielisen väestön määrään nähden

Hallituksen kertomuksen mukaan vuonna 2021 käräjäoikeuksissa ratkaistuista rikosasioista vain 1,4 prosentissa käsittelykieli oli ruotsi, vaikka ruotsinkielisiä on väestöstä noin 5,2 prosenttia. Vuonna 2024 väestöstä ruotsinkielisiä oli 5,1 prosenttia ja Tuomioistuinviraston tilastojen mukaan vuonna 2025 ruotsinkielisten asioiden osuus käräjäoikeuksissa ratkaistuista rikosasioista, joiden käsittelykieli oli ruotsi, oli 1,6 prosenttia. Päivitettyjen tilastojen valossa vaikuttaisi siltä, että vaikka ruotsinkielisten asioiden osuus on ollut laskussa jo pidempään, lyhyellä aikavälin tarkastelulla ruotsin kielellä käsiteltävien rikosasioiden osuus olisi kasvussa.

Tuomioistuinviraston tilastojen mukaan vuonna 2025 kaikkien ruotsinkielisten asioiden osuus tuomioistuimissa oli yhteensä 2 prosenttia. Tilastolukemasta puuttuu kuitenkin järjestelmäsyistä summaariset riita-asiat, insolvenssiasiat ja osa muista hakemusasioista. Lisäksi tilastoa vääristää se, että osa HAIPAa käyttävistä tuomioistuimista ei merkitse kielitietoa asianhallintajärjestelmään.

Saamenkielisille käännöksille on suuri tarve oikeuslaitoksen palveluissa

Tuomioistuinvirasto tunnistaa saamelaiskäräjien esiin nostaman puutteen saamenkielisten palveluiden saatavuudessa oikeuslaitoksessa. Tuomioistuimet päivittävät itse omia verkkosivujaan. Korkeimmalla oikeudella ja korkeimmalla hallinto-oikeudella sekä Lapin tuomioistuimilla on verkkosivuillaan saamenkielistä sisältöä vaihtelevasti useammalla kuin yhdellä saamen kielellä. Vuosina 2024–2025 Tuomioistuinvirastossa toteutettiin hanke tuomioistuinten viestinnän tuen kehittämiseksi, minkä seurauksena laadittiin käsikirja tuomioistuinten viestinnän tueksi.

Tuomioistuinvirasto pitää verkkosivujaan kansalaisille ja sidosryhmille merkittävänä tiedonlähteenä, ja Tuomioistuinviraston viestintä vastaa niiden yhteisten sisältöjen ylläpidosta. Tuomioistuinviraston käsityksen mukaan sen käytössä oleva Tuomioistuimet.fi-verkkosivun WordPress sisällönhallintajärjestelmä ei tällä hetkellä mahdollista saamen lisäämistä verkkosivujen kieliversioksi. Saamen kielellä laadittavien yksittäisten osioiden tai sivujen toteuttamista on kuitenkin arvioitu Tuomioistuinviraston viestinnässä.

Hallinto- ja erityistuomioistuinten tai yleisten tuomioistuinten sähköistä asiointipalvelua ei ole tällä hetkellä mahdollista käyttää saamen kielellä, vaikka tarve tiedostetaan. Sähköisten asiointipalveluiden käännösratkaisuihin kohdistuu erityisiä haasteita, koska asiointipalvelun jatkuva kehittäminen ja ylläpito edellyttävät, että muutokset voidaan toteuttaa käännösten osalta oikea-aikaisesti ja kustannustehokkaasti.

Oikeuslaitoksen palvelut ovat viittomakielisille saatavilla vain tulkkauksen välityksellä, ja tulkkauksen taso sekä saatavuus vaihtelee

Tuomioistuinvirasto tunnistaa kielellisten ihmisoikeuksien keskeisen merkityksen esteettömyyden ja saavutettavuuden toteutumisessa myös oikeuslaitoksen palveluissa. YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien komitea on 25.8.2025 antanut Suomelle suosituksia yleissopimuksen toimeenpanosta ja osa suosituksista koskee myös tuomioistuinlaitoksen toimintaa. Tuomioistuinvirasto arvioi parhaillaan suositusten sisältöä ja niiden mahdollisia vaikutuksia Tuomioistuinviraston toimintaan.

18.2.2026
TIV/98/2026

Tuomioistuinlaitos on sitoutunut kehittämään toimintaansa

Tuomioistuinvirasto pitää kielikertomuksessa esitettyjä keskisiä huomioita oikeuslaitoksesta tärkeinä. Tuomioistuinlaitos on sitoutunut kehittämään toimintaansa, ja Tuomioistuinvirasto on valmis osallistumaan kertomuksen johdosta mahdollisesti aloitettaviin tuomioistuinlaitoksen toiminnan arviointia koskeviin selvityksiin ja sidosryhmätyöhön.

Erityisasiantuntija Elina Halimaa

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus
Elina Halimaa
Erityisasiantuntija
Tuomioistuinvirasto
elina.halimaa@oikeus.fi